

Miljøverndepartementet
Pb. 8013, Dep.
0030 OSLO

Vår ref.: 509.116/SLH /TH/2011/25
Hamar, 07.03.2011

Høringsuttalelse til NOU 2010:10 Tilpassing til eit klima i endring

NOU 2010:10 gir mange viktige anbefalinger om tiltak for at norske kommuner skal kunne tilpasse seg klimaendringene, herunder på vann- og avløpsområdet. Kommunene merker allerede konsekvensene av et endret klima, men mangler avklarte og oppdaterte rammebetingelser gjennom regelverket.

Norsk Vann mener det særlig haster med å utpeke nasjonal myndighet på overvannsområdet, jf. utvalgets påpekning av NVE som aktuell etat, da det vil være avgjørende for gjennomføringen av en rekke andre anbefalte tiltak i NOU 2010:10.

Det haster også med å få iverksatt tiltak som vil styrke kommunenes mulighet for å ivareta klimatilpassningshensyn i plan- og byggesaker, herunder gi god veiledning fra statlig hold og styrke hjemmelsgrunnet for å kunne pålegge tiltak for lokal håndtering av overvann overfor private og fra eksisterende bebyggelse.

Videre er det nødvendig med en nærmere avklaring av kommunenes ansvar og innbyggernes rettigheter og plikter på vann- og avløpsområdet, herunder avklare kommunenes anledning til å fraskrive seg ansvar for skade på bygninger som følge av tilbakeslag i avløpssystemene.

Tiden er også overmoden for å få gjennomført endringer i det statlige gebyrregelverket på vann- og avløpsområdet, herunder få avklart hvilke overvannstiltak som kan dekkes over det kommunale vann- og avløpsgebyret og hvordan kommunene kan finansiere andre nødvendige tiltak på overvannsområdet.

Avklaringer vedrørende kommunenes ansvar og innbyggernes rettigheter samt deler av finansieringsutfordringene, bør fortrinnsvis løses gjennom et sektorlovarbeid på vann- og avløpsområdet, som KS og Norsk Vann gjennom lengre tid har oppfordret til.

Vi viser til departementets høringsbrev av 16.12.2010, med invitasjon til å gi synspunkter på klimatilpassningsutvalgets utredning "NOU 2010:10 Tilpassing til eit klima i endring".

Norsk Vann^{*)} vil, som interesseorganisasjon for vann- og avløpsvirksomhetene i Norge, med dette avgi uttalelse på vegne av våre medlemmer.

Vann og avløp: Stort tilpassingsbehov

Norsk Vann mener utvalget har levert en solid utredning med mange gode forslag til nødvendige tiltak, herunder på vann- og avløpsområdet.

Norsk Vann og våre medlemmer har hatt en konstruktiv dialog med utvalget underveis i deres arbeid, og er tilfreds med å se at utfordringene i vann- og avløpssektoren har fått mye

Norsk Vann BA

Vangsvegen 143, NO-2321 Hamar Telefon: +47 62 55 30 30 Telefax: + 47 62 55 30 31 E-post: post@norskvann.no
Internett: www.norskvann.no Organisasjonsnummer: NO 986 273 026 MVA Bankgirokonto: 7162 05 19876

oppmerksomhet fra utvalgets side. Under et seminar som utvalget arrangerte i forbindelse med overrekkelse av NOUen, understreket utvalgsleder Oddvar Flæte i intervju med Norsk Vanns tidsskrift Bulletin at utvalget anser vann- og avløpssektoren som den infrastruktursektoren som er mest utsatt for klimaendringene og at behovet for tiltak er stort.

I innledningen til kap. 9.2 om "Vatn og avløp" er dette understreket slik:

"Klimaendringar vil auke risikoen for svikt i vass- og avløpstenestene (VA). Svikt i vassforsyninga vil ramme innbyggjarar og næringsliv raskt, og svikt i avløpshandteringa kan få alvorlege konsekvensar for helse og miljø. Det er difor viktig for heile samfunnet at vass- og avløpssektoren tilpassar seg eit endra klima.

Vass- og avløpssektoren har i dag eit betydeleg vedlikehaldsetterslep som skaper eit tilpassingsunderskot. Fragmenterte ansvarsforhold, mangel på ressursar og prioritering gjer denne sektoren til den infrastruktursektoren som er vurdert som særleg sårbar for klimaendringar.

For å styrkje tilpassingskapasiteten i vass- og avløpssektoren er det behov for å vurdere juridiske endringar og å gjennomgå dei økonomiske rammevilkåra. Tiltak for ei betre handtering av overvatn er òg sentrale."

Konkret oppsummerer utvalget i kap. 9.2.4 sine anbefalinger om tiltak for å muliggjøre vann- og avløpssektorens tilpasning til klimaendringene:

- *Auke, betre og koordinere innsamlinga av korttidsnedbørdata i urbane område.*
- *Styrkje forskning og teknologiutvikling som er nødvendig for å ruste vass- og avløpssektoren til å møte klimaendringane.*
- *Setje i gang FoU-aktivitetar som gir auka kunnskap om effekten av klimaendringar på ekstrem korttidsnedbør.*
- *Setje i verk kartlegging av kor robust vass- og avløpssektoren er i dag gjennom å greie ut praktiske og økonomiske konsekvensar av klimaendringane, og berekne omfang og kostnader av nødvendige klimatilpassingstiltak i sektoren. Under dette greie ut konsekvensar for gebyrordninga innan vass- og avløpssektoren.*
- ***Styrkje rettleiinga i korleis kommunen kan handtere overvatn i planlegginga si, under dette utarbeide rettleiing om korleis flaumveggar kan setjast av som omsynssoner i arealplanane.***
- *Medverke til å styrkje utdanningstilboda og auke rekrutteringa til vass- og avløpssektoren.*
- *Utarbeide statlege rettleiande retningslinjer for å dimensjonere vass- og avløpssystem slik at det er teke høgde for venta klimaendringar.*
- ***Klargjere det juridiske grunnlaget for vass- og avløpstenestene slik at eigar av vass- og avløpsanlegg ikkje kan fråskrive seg ansvaret for skade på abonnenten sin eigedom som følgje av for lita dimensjonering og tilbakeslag.***
- ***Avklare kommunane sine høve til finansiering på vass- og avløpsområdet, inkludert vurdere lovendring som gjer tydeleg at handteringa av overvatn i regulerte område kan finansierast over vass- og avløpsgebyra.***
- ***Avklare abonnentane sine rettar og plikter på vass- og avløpsområdet.***
- ***Vurdere endring av plan- og bygningslova og byggtknisk forskrift slik at det blir høve til å krevje tiltak for handtering av overvatn ved eksisterande busetnad.***

Listen inneholder mange viktige tiltak. Norsk Vann vil knytte kommentarer til enkelte av forslagene, som er uthevet over, som det haster for kommunene og deres innbyggere å få avklart. Vi vil også påpeke enkelte misforståelser fra utvalgets side på disse områdene.

Vi velger å begrense vår høringsuttalelse på denne måten til noen utvalgte vann- og avløpsspesifikke temaer, men vil understreke at det er en rekke gode anbefalinger om tiltak i kap. 1 "Hovudkonklusjonar og tilrådingar" og kap. 16 "Tilrådingar for ein politikk for

klimateilpassing" som Norsk Vann i all hovedsak stiller seg bak, og som vil bidra positivt til kommunenes arbeid med klimateilpassing, herunder på vann- og avløpsområdet.

Avklare overvassansvaret nasjonalt

Utvalgets anbefaling i kap. 9.2.4 "Avklare overvassansvaret nasjonalt gjennom å peike ut ei myndigheit for overvatn" er nærmere utdypet i kap. 9.2.3:

"....Det er behov for å peike ut ei myndigheit på nasjonalt nivå med ansvar for overvatn.

Det er behov for nærare statlege tilrådingar for kva kommunane skal leggje til grunn av klimaframskrivingar for havnivåstigning, springflod, flaum og skred i planarbeidet sitt på vass- og avløpsområdet. Det er òg behov for statlege, rettleiande retningslinjer for å dimensjonere fellessystem og system for overvatn, gjennom dimensjonerande nedbørintensitet og gjentaksintervall. Det er vidare uavklarte ansvarsforhold mellom vegeigar og eigar av avløps- og overvassleidningar når det gjeld overvatn frå vegar. Når det gjeld finansiering av tiltak, er det behov for å avklare kva slag overvassiltak som kan finansierast over vass- og avløpsgebyret og korleis ein skal sikre finansiering av andre overvassiltak.

For å leggje til rette for best mogleg rammeverk og føresetnader for planlegging for kommunane og innbyggjarane i møtet med klimaendringar, bør styresmaktene syte for ansvarsavklaringar og regelverksendringar på dei ovannemnde områda. Her inngår avklaring av ansvarsforhold mellom vegeigar og eigar av avløps- og overvassleidningar når det gjeld overvatn frå vegar."

Norsk Vann støtter fullt ut utvalgets anbefalinger om utpeking av nasjonal overvassmyndighet ut fra ovennevnte begrunnelser. Vi mener dette er det tiltaket som haster mest å få på plass, da arbeidet med de øvrige tiltakene, herunder statlige dimensjoneringsretningslinjer og avklarte juridiske og økonomiske rammebetingelser, betinger at det er bestemt hvem i statsapparatet som har ansvaret på overvassområdet.

Norsk Vann har i flere år etterlyst en plassering av overvassansvaret på statlig nivå, for å få en myndighet som kommunene og vann- og avløpssektoren kan forholde seg til i arbeidet med overvass og klimateilpassing. I dag er dette ansvaret ikke plassert, men en del direktorater og tilsyn har en rolle å spille som grenser inn mot overvassområdet, herunder Klif, BE, NVE og DSB/Klimateilpassingssekretariatet. Dette henger sammen med at statlig styring av vann- og avløpsområdet generelt er spredt på mange aktører, jf. følgende utdrag fra kap. 9.2.1.3 i NOU 2010:10:

"Ansvaret for vass- og avløpsfeltet er spreidd på nasjonalt nivå. Fleire departement, med underliggjande direktorat, har ansvar for regelverk knytt til vatn og avløp. Helse- og omsorgsdepartementet har ansvaret for kvaliteten på drikkevattnet gjennom etatsstyring av Mattilsynet, Olje- og energidepartementet har ansvaret for regelverk om utnytting av vassressursane, Kommunal- og regionaldepartementet har ansvaret for tilknytingsføresegner og visse funksjonskrav til utføring av leidningsanlegg, og Miljøverndepartementet har ansvaret for utsleppskrav til avløpsanlegga og for gebyrregelverket på vass- og avløpsområdet."

I etterkant av utvalgets fremleggelse av NOU 2010:10 den 15. november ba Norsk Vann om et møte med Olje- og energidepartementet (OED), for å redegjøre for behovet for en snarlig utpeking av en nasjonal overvassmyndighet. Bakgrunnen var utvalgets anbefaling om nasjonal overvassmyndighet, som i kap. 16.1.2 var koblet opp mot flomdirektivet som OED har til behandling:

"Etter utvalet si oppfatning er handteringa av overvatn i dag for fragmentert og spreidd mellom ulike sektorar og private og offentlege aktørar. Forankring av overvasshandtering hos ei nasjonal styresmakt vil betre høvet til å løyse utfordringar med auka overvatn og redusere klimasårbarheita i samfunnet. Mellom anna vil ei nasjonal styresmakt kunne utarbeide statlege, rettleiande retningslinjer for dimensjonering av overvasssystem der omsynet til klimaendringar er teke inn, og medverke til å klargjere forvaltninga av overvatn. Utvalet

meiner det vil vere naturleg å sjå dette i samanheng med gjennomføringa av EU sitt flaumdirektiv i Noreg. Det bør spesielt vurderast om ansvaret skal leggjast til NVE."

Møtet ble avholdt 20. januar. Norsk Vann oppfordret til at overvannsansvaret ble plassert så raskt som mulig, og helst ikke må avvende den samlede behandlingen av NOU 2010:10, da dette vil forsinke arbeidet med å få på plass nødvendige rammebetingelser for kommunenes klimatilpasningsarbeid på overvannsområdet. Norsk Vann viste til at det i NOU 2010:10 er antydning at NVE kan påta seg dette ansvaret og at det vil kreve anslagsvis 11 mill. kr årlig. OED kunne ikke gi noen løfter om fremdriften verken i arbeidet med flomdirektivet eller plassering av overvannsansvaret. Vår høringsuttalelse sendes med kopi til OED, som avtalt i dette møtet.

Vårt viktigste innspill i denne høringsrunden er å gjenta budskapet som vi fremførte overfor OED, om at statlige myndigheter må utpeke den nasjonale overvannsmyndigheten så fort som mulig og fortrinnsvis i løpet av inneværende år. Slik situasjonen er nå, og har vært i noen år, er manglende avklaringer av ansvar på statlig nivå et hinder for kommunene til å iverksette nødvendige klimatilpasningstiltak på overvannsområdet. De øvrige tiltakene NOU 2010:10 anbefaler på vann- og avløpsområdet, vil i stor grad være avhengig av at overvannsansvaret er plassert på statlig nivå.

Styrke kommunenes mulighet for å ivareta klimatilpasningshensyn i plan- og byggesaker

Klimatilpasningsarbeidet må tungt inn i kommunenes plan- og byggesaksarbeid, der mye av premissene for bl.a. flom- og overvannsproblematikken legges. Blant annet bør kommunene hensynta klimafremskrivninger i kommuneplanens samfunnsdel, kommunale arealplaner, hovedplaner for vann og avløp, beredskapsplaner og ROS-analyser, områdeplaner, reguleringsplaner og byggesaker.

Utvalget anbefaler i kap. 9.2.4 to viktige grep for å styrke kommunenes arbeid på dette feltet:

"Styrkje rettleiinga i korleis kommunen kan handtere overvatn i planlegginga si, under dette utarbeide rettleiing om korleis flaumvegar kan setjast av som omsynssoner i arealplanane.

Vurdere endring av plan- og bygningslova og byggteknisk forskrift slik at det blir høve til å krevje tiltak for handtering av overvatn ved eksisterande busetnad."

Norsk Vann gir sin fulle støtte til disse forslagene og mener det er viktig at de blir gjennomført så snart som mulig. Vi opplever at ny plan- og bygningslov med forskrifter ikke er godt nok innrettet mot de klimatilpasningsbehov kommunene har. I skrivende stund avventer man både veiledning til plan- og bygningsloven samt oppdatert veiledning til byggteknisk forskrift, og det er å håpe at disse vil gi noe utdypende føringer for kommunenes klimatilpasningsarbeid enn hva som kan leses ut av lov- og forskriftstekst.

Vi tror likevel det vil være behov for noen endringer i byggteknisk forskrift, og evt. i plan- og bygningsloven, bl.a. for å styrke kommunenes hjemmelsgrunnlag for å kunne pålegge tiltak for lokal håndtering av overvann overfor private og fra eksisterende bebyggelse (gårdeiere, huseiere, vegeiere, parkeringsplasser mv).

Videre er det viktig at kommunene får god veiledning i sitt arbeid med å ivareta klimatilpasningshensyn i plan- og byggesaker, jf. forslaget om veiledning om flomveger som hensynssoner i arealplanen. Vi ser at NOU 2010:10 har mange forslag om tiltak for å sikre bedre veiledning til kommunene, jf. noen utvalgte utdrag fra kap. 1.1:

"Klimatilpasning.no må styrkjast som portal for kunnskap, rettleiing og støtte til alle aktørar som blir påverka av klimaendringar.

På regionalt nivå bør Fylkesmannen styrkjast for å kunne vareta tilsynsfunksjonen og styrkje rettleiingskapasiteten.

Miljøverndepartementet si koordinering må styrkjast ved at sekretariatet for den praktiske koordineringa av tilpassingspolitikken blir etablert som ein permanent funksjon med auka kapasitet og ressursar."

Norsk Vann vil gi sin tilslutning til disse anbefalingene, da vi tror dette er viktige grep for å støtte opp under den viktige jobben som skal gjøres i kommunesektoren. Det vil også være tiltak som bør iverksettes så snart som mulig og som vil ha høy kostnadseffektivitet.

Vi kan nevne at Norsk Vann har en god dialog med Klimatilpasningssekretariatet ved DSB, blant annet for å sikre at Norsk Vanns arbeid med klimatilpasningsveiledning overfor kommunene på vann- og avløpsområdet blir godt koordinert med veiledningsarbeidet i regi av Klimatilpasningssekretariatet.

Klargjøre det juridiske grunnlaget, herunder kommunenes ansvar og innbyggernes rettigheter og plikter

Norsk Vann ser at det i utvalgets oppsummering av tiltak i kap. 9.2.4 har kommet inn en unyansert formulering når det gjelder eier av vann- og avløpsanlegg (dvs. kommunene) sitt ansvar:

"Klargjøre det juridiske grunnlaget for vass- og avløpstenestene slik at eigar av vass- og avløpsanlegg ikkje kan fråskrive seg ansvaret for skade på abonnenten sin eigedom som følgje av for lita dimensjonering og tilbakeslag."

Dette er feil, både i forhold til Høyesteretts avgjørelse i saken mellom Stavanger kommune og If Skadeforsikring, gjengitt som "Stavangerdommen" på side 106 i NOU 2010:10, og i forhold til den mer presise beskrivelsen av dette i kap. 9.2.3 om "Behov for tilpassing" og i kap. 9.2.4 i punktet om abonnentene:

9.2.3:

"Det er behov for å avklare kommunane sitt ansvar på vass- og avløpsområdet for å få opp fornyingstakten og klimatilpassingstiltak i sektoren. Ei slik avklaring bør bl.a. klargjøre innbyggjarane sine rettar og plikter knytte til vass- og avløpstenestene, under dette kommunane sitt høve til å fråskrive seg ansvar for skade på bygningar som følgje av tilbakeslag."

9.2.4:

"Avklare abonnentane sine rettar og plikter på vass- og avløpsområdet."

Norsk Vann gir sin fulle tilslutning til de to sistnevnte sitater fra NOU 2010:10, og ber departementet være oppmerksom på at det førstnevnte sitatet ikke er korrekt i forhold til dagens regelverk og rettspraksis.

Høyesteretts premisser i Stavangerdommen, og dommer fra lagmannsretten som bygger på samme premisser, er bl.a. lagt til grunn i utarbeidelse av "Standard abonnementsvilkår for vann og avløp" (Kommuneforlaget 2008), som de fleste kommuner har vedtatt som kommunale abonnementsvilkår på vann- og avløpsområdet.

Dersom kommunene skal bli pålagt et økt skadeansvar på vann- og avløpsområdet enn hva dagens regelverk og domstolenes avgjørelser legger til grunn, vil det betinge grundige utredninger og lovendringer fra lovgivers side, der også kommunesektorens interesser er hørt.

Norsk Vann vil i den anledning minne departementet om at behovet for en nærmere avklaring av kommunenes ansvar og innbyggernes rettigheter og plikter på vann- og avløpsområdet, er en viktig begrunnelse for Norsk Vann og KS sitt forslag om utredning av en sektorlov på vann- og avløpsområdet. Den såkalte "VA-lovsaken" eller "sektorlovsaken" har pågått gjennom flere år mellom KS og Norsk Vann på den ene siden og myndighetene, representert

ved Miljøverndepartementet, på den andre siden. Et sektorlovarbeid på vann- og avløpsområdet vil bl.a.:

- avklare kommunenes ansvar på vann- og avløpsområdet
- avklare abonnentene rettigheter og plikter på vann- og avløpsområdet
- avklare kommunenes anledning til å fraskrive seg ansvar for skade på bygninger som følge av tilbakeslag

Dette er nettopp de samme avklaringer som klimatilpasningsutvalget mener er nødvendig for å tilrettelegge for klimatilpasningsarbeidet, jf. sitatet over fra kap. 9.2.3.

Vi minner videre om at Miljøverndepartementet våren 2009 hadde på høring forslag til lovfesting av kommunalt eierskap til vann- og avløpsanlegg gjennom ny "lov om kommunalt eigarskap og kommunale vass- og avløpsgebyr", slik Stortinget ba om i sin behandling av dok. 8:91 (2006-2007) våren 2008. Lovforslaget er varslet sendt Stortinget før påske. Norsk Vann støttet lovforslaget i sin høringsuttalelse av 5. juni 2009. Vi tok i uttalelsen sterkt til orde for at den nye "eierskaps- og gebyrloven" bør bygges videre ut til en sektorlov på vann- og avløpsområdet, som også avklarer kommunenes ansvar og innbyggernes rettigheter og plikter. Som vedlegg til denne høringsuttalelsen har vi derfor klippet inn utdrag fra Norsk Vanns høringsuttalelse fra 2009, som gir en nærmere beskrivelse av historikken i sektorlovarbeidet samt gir anbefalinger om videre prosess.

Vi håper Miljøverndepartementet kan ta en fornyet vurdering av KS og Norsk Vanns sin oppfordring fra 2006, gjentatt ved mange anledninger i de etterfølgende år, om nedsettelse av et sektorlovutvalg, sett i lys av de utfordringene kommunene og innbyggerne nå står overfor på klimatilpasningsområdet. Det vil være gode erfaringer å bygge på i dette arbeidet fra tilsvarende, eksisterende sektorlover i Sverige og Finland.

Avklare finansieringsregimet

Den siste av anbefalingene i NOU 2010:10 som vi ønsker å kommentere særskilt, er anbefalingen i kap. 9.2.4 om å:

"Avklare kommunane sine høve til finansiering på vass- og avløpsområdet, inkludert vurdere lovendring som gjer tydeleg at handteringa av overvatn i regulerte område kan finansierast over vass- og avløpsgebyra."

Dette er dessverre også en noe unyansert formulering, som er mer presist omtalt i kap. 9.2.1.3 i NOU 2010:10:

"Finansiering er ei hovudutfordring for klimatilpassingsarbeidet i vass- og avløpssektoren. Tiltak for meir avansert vassbehandling, sikring av flaumutsette anlegg og anlegg som blir påverka av havnivåstigning, lokal overvasshandtering og omlegging frå fellesleidingar til separate leidingar vil vere kostnadskrevjande. Vass- og avløpssektoren er ein såkalla sjølvkostbransje, der tenesta i hovudsak er finansiert gjennom dei vass- og avløpsgebyra som blir kravde inn frå abonnentane, med heimel i lov om kommunale vass- og kloakkavgifter frå 1974 og utfyllande føresegner i forureiningsforskrifta. Denne gir kommunane høve til å krevje inn gebyr for å utføre nødvendige investeringar, drift og vedlikehald på dei kommunale vass- og avløpsanlegga. Eigar av vass- og avløpsanlegget, som for dei kommunale anlegga er kommunestyret, avgjer årleg storleiken på gebyra."

Det er berre tiltak som er nødvendige for å utføre vass- og avløpsstenesta som kan finansierast med vass- og avløpsgebyra i dag. Denne avgrensinga inneber at det berre er kostnader som direkte eller indirekte har normal samanheng med ei forsvarleg forretningsvis drift av vass- og avløpssektoren som kan reknast med i gebyrgrunnlaget. Grensa må trekkjast etter skjønn. Utskifting av avløpsrør og utbygging av reinseanlegg og liknande er kjerneoppgåver som fell klart innanfor. Utfordringa er å trekkje grensa mellom overvasstiltak som er nødvendige av omsyn til vass- og avløpsstenesta og andre overvasstiltak i kommunen."

Mange kommunar har ønskt å halde gebyra på eit lågast mogleg nivå, noko som bl.a. har resultert i for låg fornyingstakt for eksisterande infrastruktur. I 2009 betalte ein gjennomsnittleg husstand 5500 kroner til saman for vass- og avløpstenestene (SSB 2008). Det vil vere behov for ei avklaring av kva som kan finansierast gjennom gebyrordninga."

Norsk Vann stiller seg fullt ut bak dette siste sitatet. Vi ber departementet være oppmerksom på at det førstnevnte sitatet fra kap. 9.2.4 innebærer en regelverksendring som vil være i strid med det bærende prinsippet i lov om kommunale vass- og kloakkavgifter fra 1974, om at det kun er nødvendige kostnader med å utføre vann- og avløpstjenesten som kan regnes med i gebyrgrunlaget.

Vi mener det nå haster med å få avklaringer i regelverket om hvordan nødvendige overvannstiltak i kommunene kan finansieres. Vi refererer her noen av de aktuelle problemstillingene som bør avklares:

- Hvordan skal Norge finansiere klimatilpasningstiltak og behovet for nye overvanns- og avløpsløsninger? Skal det innføres en gebyrplikt også for overvann som ikke går i rør, for å kunne finansiere løsninger med lokal overvannsdisponering, tilrettelegge for åpne flomveger m.v.? Hvilke overvannskostnader kan inkluderes i avløpsgebyrets selvkostberegning?
- Hvordan skal prinsipper for kostnadsdeling mellom infrastrukturaktørene være, herunder mellom vegeier og VA-eier? Eksempelvis: Hvem skal finansiere tømning av gatesandfang, nye tiltak i overvannssystemet for håndtering av flomvann, hvordan skal kostnadsdeling være ved omlegging av veg m.v.? Har VA-eier anledning til å kreve overvannsgebyr av vegeier?

Generelt er det også behov for en modernisering av gebyrregelverket, som gjør det tilpasset den virkeligheten kommunene og vann- og avløpssektoren står oppe i, eksempelvis:

- I § 3 andre ledd i lov om kommunale vass- og kloakkavgifter er det videreført bestemmelsen om at "Gebyr kan og krevjast for eigedom som slepp ut avløpsvatn i vassdrag når kommunen legg vassdraget i lukka ledning." Dette er en avleggs tilnærming, som ikke samsvarer med klimautfordringene og nyere overvannsstrategi. Utfordringen nå og i årene fremover er å lage overvannsløsninger hvor man unngår at overvannet føres i rør. Åpning av tidligere lukkede bekkeløp er eksempelvis et vanlig tiltak.
- Gebyrbestemmelsene fra 1974 tar ikke høyde for andre organisasjonsformer enn kommunale VA-løsninger. Det bør eksplisitt åpnes for at gebyrinnkreving også kan gjøres av kommunalt eide selskaper, som det nå finnes en rekke av, uansett om disse eies av en kommune eller av flere kommuner i fellesskap.

Dette er problemstillinger som kommunene står overfor allerede i dag. Norsk Vann mener de statlige gebyrmyndighetene, MD og Klif, snarest må iverksette et arbeid på dette, som griper fatt i de mest åpenbare utfordringene. Vi viser i den anledning til at Klif i en pressemelding primo 2009, vedrørende fylkesmennes tilsynsaksjon overfor kommunale avløpsanlegg, fokuserte på klimaendringene og tilførsel av store fremmedvannmengder som en hovedutfordring for avløpsanleggene. Forurensningsmyndigheten er i dette tilfellet også statlig gebyrmyndighet og må ta ansvar for at kommunene i dag ikke har et tilfredsstillende statlig gebyrregelverk å forholde seg til på avløps- og overvannsområdet.

Behovet for mer fremtidsrettede gebyrbestemmelser, herunder for å takle klimaendringene, har hele tiden vært et av KS og Norsk Vanns viktige argumenter for et sektorlovarbeid. Problemstillingen er nå overmoden, men et sektorlovarbeid vil naturlig nok ta noe tid å gjennomføre. Vi tror derfor at noen av gebyrutfordringene knyttet til klimatilpasning kan løses gjennom mindre endringer i eksisterende gebyrbestemmelser i lov om kommunale vass- og kloakkavgifter og forurensningsforskriften kap. 16, mens andre problemstillinger vil betinge grundigere utredninger knyttet opp mot kommunenes ansvar på vann- og avløpsområdet og

bør gjennomføres innenfor rammene av et sektorlovarbeid. Begge arbeider bør iverksettes så snart som mulig og ses i sammenheng.

Flere kommuner er i gang med egne vurderinger og kan bidra konstruktivt inn i en diskusjon om hvordan det statlige rammeverket bør endres. Stavanger kommune har for eksempel fremmet et helt konkret forslag om at deler av avløpsgebyret gjøres om til et overvannsgebyr som beregnes etter en modell man har benyttet med god erfaring i München i mange år. Gebyret knyttes til eiendommens areal, korrigert for avrenningsfaktoren. Lokal overvannshåndtering kan gi null eller svært lav avrenningsfaktor.

I dette arbeidet kan det med fordel også skjeles til regelverket på dette feltet i Sverige og Finland, som har valgt to litt ulike modeller for finansiering av overvannstiltak.

Påpekning av en feil i NOU 2010:10, av mindre prinsipiell betydning

For ordens skyld finner vi i tillegg grunn til å kommentere en liten feil i vann- og avløpskapittelet i NOU 2010:10. Det gjelder omtalen av plan- og bygningsloven på side 106, der utvalget skriver at:

“Plan- og bygningslova stiller krav om at vassforsyning og bortleieing av avløpsvatn må sikrast før ein eigedom eller bygning kan takast i bruk. Vidare er det plikt til å knyte seg til offentleg vass- og avløpsnett dersom leidningane går i nærleiken av eigdommen. Det er ikkje høve til å stille tilsvarende krav til eksisterande busetnad.”

Siste setning i dette avsnittet er ikke riktig, da det må ha sneket seg inn et “ikkje” som ikke burde være der. Jf. plan- og bygningsloven §§ 27-1 og 27-2, der det fremgår at tilknytningsbestemmelsene også gjelder for eksisterende byggverk.

Avsluttende kommentar

Vann- og avløpssektoren er den infrastrukturektoren som vil være mest utsatt for klimaendringer, og som derfor har størst behov for å tilpasse seg. Mange kommuner merker allerede konsekvensene av et endret klima og har det travelt med å komme i gang med arbeidet, men mangler i stor grad avklarte og oppdaterte rammebetingelser gjennom regelverket. NOU 2010:10 gir en god beskrivelse av vann- og avløpssektorens utfordringer og inneholder en rekke gode anbefalinger om tiltak.

Vi har i denne høringsuttalelsen valgt å konsentrere oss om i hovedsak fire forhold, som vil være av kritisk betydning for at kommunene og vann- og avløpssektoren kan iverksette egnede klimatilpasningstiltak og med det legge grunnlaget for en tilfredsstillende vann- og avløpstjeneste til innbyggere og næringsliv også under endrede klimatiske forhold.

Vi ber departementet om å iverksette snarlig handling på følgende områder:

- 1) Utpeking av ansvarlig overvannsmyndighet i Norge, jf. utvalgets påpekning av NVE som aktuell etat
- 2) Styrke kommunenes mulighet for å ivareta klimatilpasningshensyn i plan- og byggesaker, herunder gi god veiledning fra statlig hold og styrke hjemmelsgrunnlaget for å kunne pålegge tiltak for lokal håndtering av overvann overfor private og fra eksisterende bebyggelse
- 3) Avklaring av kommunenes ansvar og innbyggernes rettigheter og plikter på vann- og avløpsområdet, herunder avklare kommunenes anledning til å fraskrive seg ansvar for skade på bygninger som følge av tilbakeslag
- 4) Avklaring av finansieringsregimet, herunder hvilke tiltak som kan dekkes over vann- og avløpsgebyret og hvordan kommunene kan finansiere andre nødvendige tiltak på overvannsområdet

Norsk Vann mener utpeking av overvannsmyndighet må skje så snart som mulig innværende år, da det vil være avgjørende for gjennomføringen av andre anbefalte tiltak i NOU 2010:10.

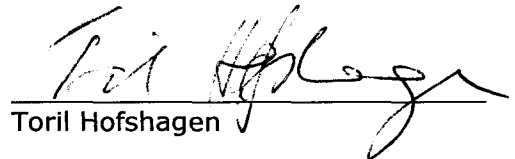
Vi mener dessuten at de avklaringer som må skje vedrørende kommunenes ansvar og innbyggernes rettigheter samt deler av finansieringsutfordringene, fortrinnsvis bør løses gjennom et sektorlovarbeid. Dette sektorlovarbeidet bør bygge videre på lovforslaget om kommunalt eierskap og kommunale vann- og avløpsgebyrer, som Miljøverndepartementet har varslet at blir sendt Stortinget før påske. En vedtatt lov kan bygges videre ut til en sektorlov som gir nødvendige avklaringer for vann- og avløpstjenestene under et endret klima.

Norsk Vann ønsker departementet lykke til med det viktige arbeidet som må gjøres og står selvsagt til tjeneste i ethvert arbeid som har med vann- og avløpssektorens rammebetingelser å gjøre.

Med hilsen
Norsk Vann BA

Einar Melheim
Direktør

Toril Hofshagen ✓

Kopi til: -KS
-NKF
-FNO
-Olje- og energidepartementet
-Klimatilpasningssekretariatet v/DSB
-Framtidens byer

*) Norsk Vann er en ikke-kommersiell interesseorganisasjon for vann- og avløpssektoren (VA-sektoren). Organisasjonen skal bidra til å oppfylle visjonen om rent vann ved å sikre sektoren gode rammevilkår og legge til rette for kompetanseutvikling og kunnskapsdeling. Norsk Vann eies av kommuner, kommunalt eide VA-selskaper, kommunenes driftsassistanser og private andelsvannverk. Våre eiere representerer 340 kommuner og over 90 % av Norges befolkning. Norsk Vann har en samarbeidsavtale med KS.

Vedlegg til Norsk Vanns høringsuttalelse av 7. mars 2011

Utdrag fra Norsk Vanns høringsuttalelse til Miljøverndepartementet, datert 5. juni 2009, til forslag til lovfesting av kommunalt eierskap til vann- og avløpsanlegg

.....

2. Behovet for å bygge ny lov videre ut til en sektorlov

Norsk Vann støtter som vist ovenfor, departementets forslag til ny lov om kommunalt eierskap og kommunale vann- og avløpsgebyrer. Vi støtter behovet for en snarlig lovregulering av eierskapet, og har derfor ikke ønsket å ta opp flere utfordringer enn nødvendig knyttet til lovforslaget, for å unngå at lovbehandlingen blir forsinket som følge av behovet for avklaringer på tilgrensende områder.

Vi mener imidlertid at det foreliggende lovforslaget må anses som et første skritt på veien mot en sektorlov og at lovforslaget ikke må bremse opp for arbeidet med øvrige, viktige regelverksforbedringer på VA-området.

KS og Norsk Vann har som kjent gjennom flere år påpekt behovet for en mer helhetlig og modernisert regulering av vann- og avløpstjenestene i Norge. Da sektorlovbehovet henger nøye sammen med eierskapet til vann- og avløpsanleggene, vil vi i dette punkt 2 av høringsuttalelsen benytte anledningen til å oppsummere status for sektorlovdebatten, gjengi våre hovedbegrunnelser for et utvalgsarbeid, peke på sentrale problemstillinger knyttet opp mot ny eierskaps- og gebyrlov, samt gi vårt forslag til videre arbeidsprosess.

2.1 Status for arbeidet med en sektorlov (VA-lov)

Norsk Vann og KS anmodet i mai 2006 om at Regjeringen skulle nedsette et utvalg for å vurdere behovet for en sektorlov på VA-området og evt. utarbeide forslag til lovtekst, jf. argumentasjonen i Norsk Vann (NORVAR) rapport 141/2004 "Trenger Norge en VA-lov?".

Hovedhensikten med en sektorlov vil være å få en bedre regulering av forholdet mellom kommunene/VA-selskapene som tjenesteytere og innbyggerne og næringslivet som tjenestemottakere på VA-området.

En myndighetsgruppe nedsatt av Miljøverndepartementet og ledet av SFT (heretter kalt faggruppen) vurderte Norsk Vann og KS sin argumentasjon for en sektorlov og konkluderte i desember 2007 med at dagens regelverk har mangler og svakheter som må utbedres. Faggruppen anbefalte imidlertid ikke et helhetlig lovarbeid, men at de forskjellige myndighetene på området bør vurdere endringer i eksisterende regelverk. Norsk Vann fremholdt i brev ultimo 2007 og i møter med departementet i 2008 at faggruppens arbeid ikke hadde vært grundig nok og at de bl.a. ikke hadde vurdert hovedargumentet for en sektorlovgivning; bedre regulering av forholdet mellom kommunene/VA-selskapene og deres kunder.

Under høringen av dok. 8 forslaget om eierskapsregulering lanserte Norsk Vann forslag om en to-trinns prosess; et snarlig lovarbeid knyttet til eierskapet, som i neste fase bygges videre ut til en helhetlig sektorlov. I debatten i Stortinget 3. april 2008 tok mange politikere til orde for at det burde utarbeides en sektorlov på VA-området. Mindretallets forslag var følgende:

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag til samlet norsk vann- og avløpslov."

Da dette forslaget falt, sluttet mindretallet seg til flertallets forslag, som var:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere hvordan faggruppens utredning og NOU 2006:6 om en egen sektorlov for vann og avløp skal følges opp politisk."

Utfordringene med dette vedtaket er at NOU 2006:6 ikke berører temaet sektorlov og at faggruppens utredning som nevnt anbefalte at det *ikke* skal utarbeides en egen sektorlov. Norsk Vanns opplever at vedtaket, sammenholdt med komitéinnstillingen og med de innlegg partiene holdt i debatten, har skapt usikkerhet og at det i dag ikke foreligger en endelig avklaring i sektorlovsaken.

Miljøverndepartementet redegjorde for sitt standpunkt om at det ikke er behov for en sektorlov, i budsjettforslaget for 2009 (St.prp. nr. 1 (2008-2009)), jf. kap. 15 "Om oppfølging av oppmodingsvedtak frå Stortinget":

"Regjeringen vil be Statens forurensningstilsyn om å følge opp anbefalingene i en rapport som ble utarbeidet av en faggruppe ledet av SFT i desember 2007. Etter faggruppens vurdering var det ikke dokumentert tilstrekkelig behov for en egen sektorlov for vann og avløp slik som det ble anbefalt i NOU 2006:6. Faggruppen anbefalte imidlertid at det bør arbeides videre med enkelte problemstillinger innenfor vann- og avløpsområdet, og da særlig på enkelte prioriterte områder. Disse omfatter problematikk knyttet til flom og overvann, brannvann og et eventuelt behov for nye eller forbedrede veiledere på området."

2.2 Behovet for et sektorlovarbeid, sett fra VA-bransjens side

Norsk Vanns hovedbegrunnelser for et sektorlovarbeid er som tidligere fremført:

- Velfungerende VA-tjenester er en forutsetning for samfunnets funksjonsdyktighet og for den enkelte innbyggers helse og velvære. VA-sektoren har i lang tid vært utsatt for stemoderlig behandling fra statlige myndigheters side, noe som har resultert i et fragmentert regelverk med store svakheter. Myndighetsansvaret er delt på en rekke departementer, og ingen av disse har i dag helhetlig kompetanse på VA-området.
- Til sammenlikning har andre infrastruktur-tjenester sine sektorlover (veglov, energilov mv.). Land som Sverige og Finland har gode erfaringer med egne sektorlover på VA-området.
- Tiden er overmoden for å få etablert et samlet, funksjonelt rammeverk for VA-tjenestene, som ivaretar behovet for modernisering av tjenestetilbudet i forhold til eksisterende og kommende utfordringer, herunder klimautfordringer, beredskapsbehov, rekrutteringsproblemer m.v.
- Hovedhensikten med en sektorlovgivning vil være å få en bedre regulering av forholdet mellom kommunene/VA-selskapene og brukerne. Det er behov for en nærmere avklaring av rettigheter og plikter for begge parter, herunder rammene for kommunale abonnementsvilkår (sanitærreglementer).
- Videre vil man med et sektorlovarbeid få gjennomført en delvis opprydding i fragmentert regelverks- og myndighetsstruktur. Det vil gi effektiviseringsgevinst for stat og kommune og være i overensstemmelse med Regjeringens moderniseringsmål om bedre og billigere offentlige tjenester til innbyggerne. Eksempelvis er vannleveranser i dag inkludert i forbrukerkjøpsloven, på linje med kjøp av stereoanlegg, noe Lovavdelingen i Justisdepartementet har innrømmet ikke er den mest hensiktsmessige reguleringen. Rettighetene til brukerne av VA-tjenester bør sikres på en mer skreddersydd måte i en sektorlov.
- Utarbeidelse av en sektorlov vil videre gi en samling og tydeliggjøring av relevante bestemmelser for brukerne av VA-tjenester, slik at disse kan finne frem til sine rettigheter i lovverket, noe som ikke er enkelt i dag.
- Den nye loven om kommunalt eierskap og kommunale vann- og avløpsgebyr bør være kjernen i en sektorlov, med en samling og utbygging av bestemmelser som ivaretar

kommunenes/VA-selskapenes og brukernes behov for tydelige og fremtidsrettede rammer.

- De detaljerte kvalitetskravene til VA-tjenestene er gitt gjennom drikkevannsforskriften, forurensningsforskriften, gjødselvereforskriften m.v. og fremstår som hensiktsmessige. En sektorlov vil være en mer smalspektret lov som regulerer de sentrale aspektene i forholdet mellom kommunene/VA-selskapene som tjenesteleverandør og innbyggerne/næringslivet som kunder, og med henvisninger til kvalitetsregelverket som finnes på de ulike områdene.

De temaer vi konkret mener bør behandles av et sektorlovutvalg, er omtalt i vår rapport 141/2004 "Trenger Norge en VA-lov?", samt i utdypende notater og dokumenter vi for øvrig har presentert for departementet i anledning dette viktige spørsmålet for VA-bransjen.

Vi vil begrense oss her til å utdype noen av behovene vi ser for et snarlig iverksatt utvalgsarbeid, sett i lys av den nye eierskapsreguleringen og andre dagsaktuelle utfordringer:

2.2.1 Bedre regulering av forholdet mellom tjenesteyter og tjenestemottaker

Når det nå foreslås lovfestet kommunalt eierskap til vann- og avløpsanleggene, bør dette følges opp med en nærmere utredning for å avklare hvordan kommunene/VA-selskapene skal utøve sin monopolstilling overfor abonnentene. En lovmessig avklaring av rettigheter og plikter for så vel tjenestetilbyder som tjenestemottaker vil være viktig for å sikre legitimitet for det kommunale tjenestemonopolet, for å sikre mest mulig enhetlig, kommunal praksis, for å sikre innbyggere og næringsliv like rettigheter og plikter som VA-kunder og for å redusere antall tvistesaker, som i dag må avgjøres av domstolene.

Vesentlige sider av forholdet mellom kommunene/VA-selskapene og abonnentene må i dag reguleres av privatrettslige avtalevilkår mellom anleggseier og den enkelte abonnent. Eksempelvis må de kommunale abonnementsvilkårene (sanitærreglement) fastsettes av kommunen/VA-selskapene i kraft av å være eier av anleggene, og rimeligheten av vilkårene må domstolene vurdere opp mot bl.a. avtalelovens bestemmelser i hver enkelt tvistesak.

I stor grad antas det at man har funnet en god balansegang i det nylig reviderte "Standard abonnementsvilkår for vann og avløp", som Kommuneforlaget utgir og som kommunene anbefales å vedta som egne abonnementsvilkår. Imidlertid er det viktig at disse vilkårene gis hjemmel i lov og at lovforarbeidene tydelig klargjør avveiningene som ligger bak de plikter, rettigheter og ansvarsforhold som fremkommer av abonnementsvilkårene. Det vises i den anledning til tilsvarende svensk modell i "lagen om allmänna vattentjänster" og ABVA (allmänna bestämmelser för användande av kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning).

2.2.2 Avklaring av hvor langt det kommunale ansvaret strekker seg

I høringsnotatet påpekes det at kommunene ikke er lovpålagt å sørge for vann- og avløpstjenester i dag. Videre gjennomgår departementet i kap. 4 i høringsnotatet kommunens ansvar på VA-området sett i lys av lov om kommunale vass- og kloakkavgifter, forurensningsloven, helselovgivningen, brannvernloven og plan- og bygningsloven.

Vi mener det er viktig med en nærmere utredning og avklaring av disse lovverkens betydning for hvor langt det kommunale ansvaret strekker seg på VA-området, og at kommunens ansvar eksplisitt uttrykkes gjennom en sektorlov, samt at tilgrensende lovverk harmoniseres med dette.

Det er flere forhold som er uavklart eller forvirrende i dagens lovverk, sett opp i mot eierskapslovforslaget, eksempelvis:

- Forurensningsloven § 24, 1.ledd: "Kommunen er ansvarlig for drift og vedlikehold av avløpsanlegg som helt eller delvis eies av kommunen". Det bør presiseres at dette ikke er til hinder for interkommunale løsninger eller konkurranseutsetting av

driftsoppgaver. Videre må det presiseres hva som menes med delvis eierskap, jf. lovforslaget om eierskapsregulering.

- Brannvernloven m/forskrifter: Det er oppstilt en plikt for kommunen til å sørge for at vannforsyningen fram til tomtegrensen i tettbygd strøk er tilstrekkelig til å dekke brannvesenets behov for slokkevann. I høringsnotatet er det presisert at "Dette innebærer at der private vannselskaper eller andelslag ikke oppfyller kravene etter forskriften, vil kommunen ha et visst ansvar for å gripe inn og gjøre noe med dette." Det er nødvendig med en nærmere utredning og avklaring i så vel brannvernregelverket som gebyrregelverket om slokkevannansvaret, da dette spørsmålet har store økonomiske konsekvenser for de aktuelle partene. Det vises til at det er gjort et godt grunnlagsarbeide på dette feltet, jf. anbefalte roller og ansvar i VA/Miljø-blad nr. 82/2008.
- Helselovgivningen: I høringsnotatet er det påpekt at kommunen har et overordnet ansvar for at de sanitære forholdene i kommunen er tilfredsstillende. Mange mindre, private vann- og avløpsanlegg, herunder hytteanlegg, har dårlig standard og kan innebære risiko for helse og miljø. Hvilket ansvar har kommunen for at slike anlegg er tilfredsstillende og hvordan skal ansvaret utøves og bekostes?
- Plan- og bygningsloven: Samtidig med at ny eierskaps- og gebyrlov er på høring, har Stortinget vedtatt ny plan- og bygningslov. Disse lovene gir viktige føringer for kommunene som henholdsvis eiere av vann- og avløpsanlegg og som areal- og byggesaksmyndighet. Det bør gjøres en nærmere vurdering av kommunens ulike roller etter disse to lovene og behovet for nærmere veiledning for utøvelse av myndighet på VA-området. Som et eksempel kan vi trekke frem dilemmaet nevnt i punkt 1.8 ovenfor: Det er behov for en nærmere veiledning til plan- og bygningsloven for hvordan tilknytningsbestemmelsene for spredtbygde områder skal praktiseres mest mulig rettfærdig for abonnentene, samtidig som det er viktig at kommunene etter ny eierskaps- og gebyrlov fortsatt kan utøve lokalt skjønn for hva som er funksjonelt grensesnitt mellom kommunale fellesledninger og private stikkledninger. Samlet sett er dette krevende problemstillinger som med fordel bør utredes innenfor rammene av et sektorlovarbeid, for å komme frem til hva som bør være nasjonale retningslinjer og hva som bør overlates til kommunalt skjønn.

Disse eksemplene illustrerer behovet for en nærmere avklaring av det kommunale ansvaret på vann- og avløpsområdet gjennom et sektorlovarbeid, og med justeringer i tilgrensende lovverk. Norsk Vann mener det er ønskelig at man i forarbeidene til ny eierskaps- og gebyrlov kan vise til at disse problemstillingene ikke er endelig avklart.

2.2.3 Behov for revisjon av gebyrbestemmelsene

I det nye lovforslaget er bestemmelsene fra lov om kommunale vass- og kloakkavgifter fra 1974 videreført, med en viss modernisering av begrepsbruken. Det er imidlertid behov for en grundigere modernisering av gebyrbestemmelsene enn det som nå er foreslått, bl.a. for å tilpasse regelverket til de klimautfordringer vann- og avløpssektoren står overfor. Behovet for modernisering gjelder både lovbestemmelsene og tilhørende gebyrbestemmelser i forurensningsforskriften del 4A.

Vi nevner her noen eksempler som illustrerer behovet for en grundig gjennomgang av gebyrbestemmelsene innenfor rammene av et sektorlovarbeid:

- Hvordan skal Norge finansiere klimatilpasningstiltak og behovet for nye overvanns- og avløpsløsninger? Skal det innføres en gebyrplikt også for overvann som ikke går i rør, for å kunne finansiere løsninger med lokal overvannsdiskonering, tilrettelegge for åpne flomveger m.v.? Hvilke overvannskostnader kan inkluderes i avløpsgebyrets selvkostberegning?
 - I § 3 andre ledd er det eksempelvis videreført bestemmelsen om at "Gebyr kan og krevjast for eignedom som slepp ut avløpsvatn i vassdrag når kommunen legg vassdraget i lukka ledning." Dette er en avleggs formulering, som ikke

samsvarer med klimautfordringene og nyere overvannsstrategi. Utfordringen nå og i årene fremover er å lage overvannsløsninger hvor man unngår at overvannet føres i rør. Åpning av tidligere lukkede bekkeløp er eksempelvis et vanlig tiltak.

- Hvordan skal prinsipper for kostnadsdeling mellom infrastrukturaktørene være, herunder mellom vegeier og VA-eier? Eksempelvis: Hvem skal finansiere tømning av gatesandfang, nye tiltak i overvannssystemet for håndtering av flomvann, hvordan skal kostnadsdeling være ved omlegging av veg m.v.? Har VA-eier anledning til å kreve overvannsgebyr av vegeier?
- Gebyrbestemmelsene m/veiledning gir urealistiske føringer for at det må praktiseres "selvkost" per abonnent innen kommunen ("reflektere hva det koster å betjene den enkelte eiendom") og per kommune innen et interkommunalt samarbeid (jf. Kommunaldepartementets opprinnelige fortolkning, som ble nyansert av Miljøverndepartementet i brev til Norsk Vann av 9. mai 2007). Gebyrbestemmelsene må tilpasses den virkelighet som VA-tjenestene opererer under; at det ikke er mulig å operere med eksakt pris per husstand innen en kommune eller per kommune i et interkommunalt samarbeid, men at det er nødvendig og rettferdig å praktisere lik vannpris for samme type tjeneste.
- Gebyrbestemmelsene fra 1974 tar for øvrig ikke høyde for andre organisasjonsformer enn kommunale VA-løsninger. Det bør eksplisitt åpnes for at gebyrinnkreving også kan gjøres av kommunalt eide selskaper, uansett om disse eies av en eller av flere kommuner i fellesskap, jf. punkt 1.4 over.

2.2.4 Rettigheter til vannuttak

Så langt har diskusjonen om nasjonalt eierskap til vannressursene i Norge vært begrenset til vannkraftproduksjon og hjemfallsinstituttet. Mange vannverk har ikke godt nok sikret seg rettighetene til uttak av vann fra vannkilden de benytter, noe som kan bli en voksende utfordring i tiden fremover. Det kan også nevnes at flere kraftselskap spiller en rolle i vannforsyningen i dag. Eksempelvis kan konsesjonen til et vannuttak være gitt kraftselskapet, som i sin tur har avtale med vannverket/kommunen om å levere en delstrøm av dette til vannforsyningen.

Et sektorlovarbeid bør drøfte om rettigheten til uttak av vann til allmenn vannforsyning bør sikres bedre enn tilfellet er for mange vannverk i dag. Det bør foretas en gjennomgang av et representativt utvalg vannverk og se på i hvilken grad og på hvilket juridisk grunnlag disse har sikret seg rettigheter til vannuttak. Det bør videre drøftes hvordan evigvarende rettigheter for uttak av vann til allmenn vannforsyning mest hensiktsmessig bør sikres for eksisterende og nye vannverk og på hvilke vilkår.

2.3 Forslag til videre prosess

Vi ber på denne bakgrunn departementet vurdere å nedsette et sektorlovutvalg med representanter fra berørte myndigheter, kommuner/VA-selskaper og brukergrupper på VA-området, fordi:

- Faggruppen pekte selv på at de hadde begrenset tid til rådighet og ikke hadde kunnet utrede problemstillingene i rapport 141/2004 "Trenger Norge en VA-lov?"
- Summen av problemstillinger som faggruppen anbefalte videre utredet, nødvendiggjør utstrakt samarbeid mellom ulike myndigheter og betinger involvering av VA-sektor/kommunesektor og brukergrupper
- Sentrale problemstillinger, sett med VA-sektorens øyne, ble ikke vurdert eller ble misforstått av faggruppen. Dette fortjener en grundigere behandling der de som til daglig erfarer konsekvensene av mangler og svakheter ved dagens regelverk, også deltar i arbeidet

Utvalgsarbeidet bør kunne starte opp mens arbeidet med ny eierskaps- og gebyrlov er i sluttfasen og hensynta utfallet av dette lovarbeidet i sitt arbeid.

Sektorlovutvalget bør forslagsvis få i oppgave å:

- Utrede det viktigste behovet med en sektorlov: Bedre regulering av forholdet mellom kommunene/VA-selskapene som tjenestetilbydere og innbyggerne/næringslivet som tjenestemottakere, herunder lovhjemmel for kommunale abonnementsvilkår
- Utrede faggruppens anbefalte fokusområder: Brannvann, overvann og rettigheter til uttak av vann, samt de problemstillinger faggruppen hadde misforstått i forrige runde
- Avklare kommunenes ansvar på VA-området og modernisere gebyrbestemmelsene
- Anbefale hvordan problemstillingene kan løses ved endringer i eksisterende regelverk
- Anbefale hvilke problemstillinger som kun kan løses ved et sektorlovgrep. Med et sektorlovgrep menes i realiteten en videre utbygging av eierskaps- og gebyrloven til å omfatte et begrenset antall andre sentrale bestemmelser for forholdet mellom kommunene/VA-selskapene som VA-leverandører og innbyggerne/næringslivet som kunder

Utvalgets anbefalinger kan så følges videre opp av myndighetene gjennom ordinær høringsprosess og med utarbeidelse av Ot.prp. med forslag om lovreguleringer/-endringer overfor Stortinget.

.....